

živačku djelatnost od 1969. usmjerava Komisija zadužena da prati rad tih kružoka djelujući unutar Saveza prijatelja mladeži Slovenije.

U nosivoj, glavnoj rubrici *Zbornika (Rasprave i članci)* prisutna su četiri priloga o povijesti pojedinih škola, odnosno o povijesti školstva u određenom kraju: Ivanka Zajc-Cizelj piše o počecima osnovnog školstva u Polzeli (1797.-1830.); Verena Stekar-Vidic o povijesti osnovne škole u Radovljici; Mateja Ribarič informira nas o organiziranosti slovenskoga školstva u tuđini, točnije u Argentini, a Branko Šuštar daje pregled razvoja školstva u kraju oko Cerknice. Monografski prikaz o nastavi kemije u Sloveniji do prvog svjetskog rata podastire nam Sonja Jozelj. Prilog Vlaste Tul *Škole i arhivi* razmatra načine suradnje između škola i arhiva te, unutar toga, napose dužnosti i obveze škola da vrijednu arhivsku građu daju na pohranu arhivima.

Posebnu pažnju zaslužuje članak *Šolski vrt* Marije Bavdaž koji se bavi samim pojmom školskog vrta, njegovim nastankom i značenjem u odgojno-obrazovnom smislu. Autorica nas informira da se dotični razvio iz vrtova koji su postojali u posjedu mnogih škola. Naime, 1869. godine u Austriji je tzv. Schulumformung-om (preobražaj školskog ustrojstva) pridana velika važnost nastavi prirodopisa pa se pokazalo nužnim da treba naći prikladno nastavno sredstvo koje bi vodilo nastavi po mjeri života. Ono je nađeno u školskom vrtu.

U rubrici *Manji priloz i grada* uglavnom se nalaze priloz i o pedagoškim djelatnicima, pojedincima manje ili više značajnima za slovensku pedagogiju. Tako Boris Rozman piše o najstarijem dokumentu iz ostavštine nadučitelja Matije Hitija, Tatjana Hojan navodi sjećanja Angele Vodetove, a Andrejka Nemeč razmatra prinos Elize Kukovec slovenskoj pedagoškoj misli. Pored priloga Branka Šuštara, koji nas informira o časopisu *Učiteljski tovariš* i njegovim zaslugama u obavještavanju slovenskog učiteljstva o zbivanjima u Bosni i Hercegovini za prvih godina nakon okupacije 1878. godine, veoma je zanimljiv članak Tatjane Hojan, bibliotekarske savjetnice Slovenskoga školskog muzeja, svojevrstni *homage* prve slovenskom pedagoškom časopisu *Šolskom prijatelju* u povodu njegove sto i četrdesete obljetnice (1852.-1883.). Autorica sažeto iznosi životni put časopisa od njegovih početaka objavljivanjem u Klagenfurtu 1852. godine preko 1855. kada mijenja naslov, ali donekle i ćud, budući da postaje književnim listom, no ipak zadržava jednu rubriku za priloge iz područja školstva. Godine 1856. mijenja ime u *Slovenski prijatelj* i raspada se na dva dijela, zapravo na dva zasebna lista: uređivanje većeg dijela bilo je povjereno crkvi, dok je manji ostao posvećen školi. Ubrzo se zbog pomanjkanja priloga pretvorio u čisto crkveni časopis i kao takav izlazio do 1883. godine. Autorica zaključuje konstatacijom da su u tom slovenskom prvijencu pedagoške periodike objavljene značajne rasprave, prijevodi i izvješća o pojedinim tada još rijetkim učiteljskim skupštinama.

Rubrika *Iz rada školsko-pedagoških muzeja* svjedoči o želji uredništva da se registriraju zbivanja u školsko-pedagoškim muzejima ne samo Slovenije nego i njoj susjednih zemalja, Austrije i Hrvatske.

Priloz i u *Zborniku* opremljeni su mahom svime onim što je *conditio sine qua non* svakog stručnog časopisa: navodima literature, sažecima članaka, slikovnim prilozima ... Jedina zamjerka časopisu jest ta što nema znanstvenu klasifikaciju članaka koju bi nužno morao imati s obzirom na visok profil ostalih parametara.

Sve u svemu *Zbornik za zgodovino šolstva - šolska kronika*, gdje je prvi dio naslova, da tako kažemo, *genus proximum* tradicije i/ili obol dotadašnjem časopisu *Zborniku za povijest školstva i prosvjete*, a *Šolska kronika differentia specifica* slovenske samostojnosti i želje da se od 25. sveska samostalno počne objavljivati stručni pedagoškopovijesni časopis, nadaje nam se kao ozbiljan stručni časopis koji nije namijenjen samo uskom krugu stručnjaka (povjesničara školstva), nego bi trebao naći svoje mjesto u svakoj školskoj knjižnici.

Marko Plavić

STUDIA COMENIANA ET HISTORICA : časopis Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě pro komeniologii, historii 16., 17. a 18. století a regionální dějepis moravsko-slovenského pomezí. - Vol. XXII/1992, no. 46-47 - Uherský Brod, 1992.

U ovom svesku časopisa *Studia Comeniana et historica* objavljeni su izvorni radovi (referati) te rasprava s 18. međunarodnog komeniološkog kolokvija što je, u povodu 400. obljetnice rođenja J. A. Komenskoga, priređen u Uherskom Brodu 10.-12. rujna 1991. godine.

Znanstveni skup nosio je naziv »Jan Amos Komensky u svjetlu novog proučavanja«, a namjera je organizatora bila da okupi stručnjake koji se bave vrednovanjem raznih aspekata dosadašnje komeniološke produkcije, tj. analizom sadržajno najznačajnijih publikacija koje pridonose pomacima u proučavanju djela J. A. Komenskoga i ujedno otvaraju nove perspektive i mogućnosti daljnega razvitka komeniologije. No, kako se dade razabrati iz predgovora, pristupi raznih autora i njihovo tumačenje misli vodilje kolokvija razilazili su se do te mjere da su organizatori odustali od unaprijed određenih kriterija. To je bio razlog i određenoga nesnalaženja redakcijskoga savjeta koji je, s nedoumicama glede rasporeda i redosljeda 28 priloga, nastojao zborniku dati unutrašnju logiku.

U prvoj, najvećoj skupini radova 14 je referata i oni uglavnom odgovaraju zamisli kolokvija. Tu je objavljen govor Jana Šimse prigodom predaje *Novog zakona* (1601.) Muzeju J. A. Komenskoga u Uherskom Brodu, a zatim referati: *Pitanja interdisciplinarnog istraživanja djela Komenskoga* Dagmar Čapkove; *Jan Amos Komensky u svjetlu novoga proučavanja filozofije* Jaroslava Peškove; *Filozofski prinosi razvitku komeniologije* Karela Flossa; *Komensky teolog* Zdeněka Kučere; *Pedagoška komeniologija u dva zadnja desetljeća* Borisa Uhera; *Pedagoška komeniologija u publikacijama u razdoblju 1945.-1990.* Josefa Cacha; *Novi pogledi na jezik kao sredstvo i cilj Jana Amosa Komenskoga* Jiříja Danhelke, Karela Hádeka i Karela Kučere; *Jan Amos Komensky u povijesti češke književnosti* Viktora Viktore; *Dosadašnji rezultati i perspektive istraživanja djela Komenskoga s aspekta muzikologije* Olge Settari; *Izrada mapa u djelu J. A. Komenskoga* Milana V. Drápele; *Nove spoznaje i nova pitanja u proučavanju Komenskoga* Josefa Polišenskog; *Objavljivanje djela Komenskoga nakon 1945. godine* Martina Steinera te *J. A. Komensky i češki čitatelji ili Komensky u prijevodima* Markéte Klosove.

U drugoj skupini objavljeni su radovi autora koji pogleda Komenskoga promišljaju iz aspekta današnjih znanstvenih spoznaja afirmiranih u astronomiji, fizici, psihologiji, zdravstvu i arhivistici te iz domoljubnoga aspekta.

Ostali referati (treća skupina) pripremani su u suradnji s Češkoslovačkim institutom inozemnih poslova (Československý ústav zahraniční), a bave se češkim egzilantima i emigrantima kao i ostavštinom Komenskoga češkoj dijaspori.

Iz objavljenih radova te završne rasprave može se izdvojiti slijedeći zaključak: kolokvij u Uherskom Brodu (i ovaj zbornik) relevantan je zbog činjenice što su okupljeni komeniolozi dali pregled i ocjenu onoga što je tijekom niza godina napravljeno te je time uspostavljena svojevrsna sinteza; s druge strane, naznačeni su mogući pravci daljnjih orijentacija u svezi s proučavanjem djela J. A. Komenskoga, posebno u onim područjima kojima komeniolozi dosad nisu posvećivali pozornost (npr. Komensky i žene). Uz to, pokrenuta su i neka bitna metodološka pitanja. Nazočni su se, npr., zamislili i nad interdisciplinarnim okvirom ovakvih skupova koji objektivno mogu formalno »razvodnjavati« zamišljeni plan simpozija ili kolokvija. Naznačena je nužnost povijesnoga proučavanja, no samo vraćanje prošlosti, po mišljenju povjesničara, ne može biti i dovoljno. Svijet se neprestano mijenja, mijenjao se i u doba Komenskoga, a svjedoci smo njegovih mijena i pred našim očima. Komensky je gledao u budućnost, pa bi se ta važna činjenica trebala ogledati i u pristupima današnjih komeniologa. Osim toga, nova strujanja u društvenom, političkom i znanstvenom životu Europe inspirativna su i za komeniologe, zar ne?

Zdenka Taborski

Prof. dr. MATE DEMARIN (1899.-1992.)

Ugasio se život najstarijega hrvatskoga pedagoga. U Zagrebu je 25. kolovoza 1992. u 93. godini života umro prof. dr. Mate Demarin, čovjek velikoga srca, ogromnoga iskustva i nepresušne kreativnosti.

Rođen je 15. listopada 1899. godine u Medulinu u Istri kojoj će se uvijek vraćati i posvetiti joj veliki dio svojega opusa.

Za vrijeme I. svjetskog rata pohađao je učiteljsku školu, najprije u Arbanasima (kod Zadra), zatim u Oberhalobrunu (D. Austrija) i Budějovicama (Češka) te - nakon povratka s fronte i svršetka rata - u Kastvu, gdje je maturirao 1918. godine. Na zagrebačkoj Višoj/Visokoj pedagoškoj školi studirao je (od 1924. godine) hrvatski i talijanski jezik, a studij pedagogije završio je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Tu je i doktorirao (1965.) disertacijom o povijesti hrvatskoga školstva u Istri.

Pokojni Demarin je više od pola stoljeća svoga života posvetio učiteljskom i profesorskom pozivu. Kao mladi učitelj pet je godina služio svome narodu prosvjeđujući djecu i braneći hrvatsku riječ u istarskim školama da bi - poslije nekoliko prinudnih premještaja (Drenja, Diminići, Gračišće, Smoljanci) - godine 1923./24. bio otpušten iz učiteljske službe. Nakon studija u Zagrebu radio je kao profesor u učiteljskim školama (Kastav, Gospić, Zagreb), na Glazbenoj i Kazališnoj akademiji u Zagrebu te na Pedagoškoj akademiji u Čakovcu i Petrinji.

I kao čovjek, i kao učitelj bio je uzor svojim učenicima i studentima. Oni su - iz generacije u generaciju - u nastavnom radu profesora Demarina prepoznavali istinsku odanost učiteljskom pozivu i pedagoški žanos te su mnogi od njih simpatije, oduševljenje i zahvalnost izrazili riječima pohvale njegovoj širokoj obrazovanosti, raskošnoj kulturi, vrsnoj metodičkoj stručnosti i inventivnosti, a nadalje njegovoj dobroti, ustrajnosti i požrtvornosti, humanosti i domoljublju.

Prof. dr. Mate Demarin bio je i vrlo plodan pisac: kao pedagog i znanstvenik u prvom redu, ali i kao povjesničar, kroničar, memoarist, kritičar, publicist ... U rasponu od gotovo sedamdeset godina objavljavao je članke u novinama i priloge u raznim časopisima i zbornicima; bio je autorom (ili suautorom) niza knjiga, npr. *Idejne komponente radne škole* (1936.), *Praktični primjeri radne obuke* (1939.), *Metodika elementarne nastave* (1952.), *Pridjevi i glagoli - programirano nastavno gradivo iz hrvatskog ili srpskog jezika za III. razred osnovne škole* (1977.), *Pridjevi i glagoli - programirano nastavno gradivo iz hrvatskog ili srpskog jezika za IV. razred osnovne škole* (1978.), *Poglavlja iz estetike* (1978.), *Iz radova u elektronskoj učionici Pedagoške akademije u Petrinji* (1985.), *Pedagog i njegov svijet* (1989.).

Od 1921. do II. svjetskog rata njegovu stručnu i znanstvenu pozornost privlače problemi skupne nastave (s međupredmetnom korelacijom), radne škole i narodne pedagogije. Istodobno, u novinama i časopisima (*Učiteljski list*, *Istarska riječ*, *Napredak*, *Dom i škola*, *Nastavni vjesnik* ...) zalaže sa za obranu materinske